

Dags för lite sunt förnuft

Reglera mera! Det är en av de slutsatser Barack Obama dragit av finanskrisen. Socialister världen över följer honom. De tycker sig ha fått vattnen på sin kvarn. Finanskrisen beskrivs som "kapitalismens kris".

Vad de inte berättar, eller inte vill se, är att det var politiska krav och offentliga regleringsbeslut som skapade krisen. Under Bill Clintons tid som president på 1990-talet tvingades de halvstatliga bostadsfinansieringsinstituten Fannie Mae och Freddie Mac att ge lån till personer som inte var kreditvärdiga. Institutet gavs politiska direktiv om att så småningom mer än hälften av lånen skulle gå till sådana hushåll.

Amerikanska riksbanken, Federal Reserve, bidrog till en husbubbla genom att sänka räntorna så att lån kostade nästan ingenting. Det ledde till att amerikanska hushåll överbelånade sig. Finansinspektionen gav sedan 2004 tillstånd till de fem investmentbankerna att öka sin utlåningsvolym till 40 gånger eget kapital, mot tidigare 12. En vildsint utlåning följde, utan rimlig täckning i balansräkningarna.

För mycket politik och felaktiga regleringsbeslut bäddade för krisen.

Marknadsaktörer är inte utan skuld. De konstruerade nya värdepapper som ingen förstod, i namn av hedgefonder, aktieindexobligationer etcetera. När de lanserades av trovärdiga aktörer som Lehman Brothers och Goldman Sachs kunde ingen tro annat än att papperen var säkra. Sine satiriker iakttog: Hade samma papper marknadsförts som "afroamerikanska lågutbildade mäns bostadslånefond" skulle ingen köpt dem.

SÅ VILKEN SLUTSATS SKA VI DRA? Erfarenheten säger både att politik och myndigheter ofta handlar fel och att marknaden kan gå överstyr utan vettiga regler. Det senare beror bland annat på att marknadens aktörer har svårt att värja sig mot vad andra gör. Om ett finansieringsbolag sänker kraven på egeninsats, och därmed drar till sig fler kunder, får de andra svårt att stå emot. Frestelsen att följa efter blir lätt övermäktig när alla dessutom tror på fortsatt stigande huspriser. Som Pernilla Ström påpekat har statliga SBAB gått i spetsen för motsvarande djupt oansvariga beslut i Sverige.

Vägen framåt heter inte mer reglering eller mindre reglering, utan sunda normer. Vi måste återgå till grundläggande samband, baserade på sunt förnuft, i stället för att vägledas av politiska drömmare eller finansiella trollkonstnärer.

- Den som köper en bostad bör först ha sparat till en god del av priset.
- Utbildning, hårt arbete, sparande och framgångsrikt

företagande ska belönas, därpå bygger hela folkets välbefinnande. Rätt beteende ska främjas av skattesystemet, inte straffas.

- Som konsument ska vi ha rätt till klar och begriplig information om finansiella erbjudanden, i stället för hokus-pokus-illusioner. Vari består säkerheterna? Vilka är riskerna?

DE POLITISKA BESLUTSFATTARNA måste lära av historien. Det som gjorde 30-talskrisen så djup och långvarig var inte finansbubblan i sig. Allvarligast var de slutsatser som drogs, med start hos de amerikanska presidenterna Herbert Hoover och Franklin D Roosevelt.

Hoover valde, så republikan han var, att drastiskt höja skatterna på kapital och "rika". Bland annat lyftes högsta marginalskattesatsen under först Hoover och sedan Roosevelt från 25 till 63 procent. Följden blev en nedgång i företagande, som inte kunde kompenseras med statliga projekt. Arbetslösheten i USA var högre 1939 än 1932, på tvärs med myten om framgång för "The New Deal".

Den amerikanska kongressen gick dessutom in för protektionism, att sätta hinder för import. När andra länder svarade drog det i gång en spiral av nedgång i världshandeln som blev helt katastrofal.

På grund av 2008 års finanskris har nu amerikanerna valt en president som under kampanjen sagt sig vilja höja beskattningen på företagande och sparande, liksom marginalskatterna för "de rika". Obama har även fört kampanj för att begränsa frihandeln samt straffa amerikanska företag som investerar i andra länder. Likheten med Hoovers och Roosevelts reaktion på finanskrisen för 80 år sedan är påtaglig.

LÅT OSS HOPPAS ATT det finns rådgivare som får Barack Obama att tänka om inför hans tillträde i januari. Vänsterpopulismen fyllde sin roll att vinna valet. Om den också blir den nye presidentens handlingsprogram har världen anledning att bäva.

Hans Bergström

Hans Bergström är docent i statsvetenskap och före detta chefredaktör för Dagens Nyheter. Han bor i USA.

